

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

19 päivänä kesäkuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Direktiivi 2000/78/EY — Yhdenvertainen kohtelu työssä ja ammatissa — 2 artikla, 3 artiklan 1 kohdan c alakohta ja 6 artiklan 1 kohta — Ikään perustuva välitön syrjintä — Virkamiesten peruspalkka, joka määräytyy iän mukaan — Siirtymäjärjestelmä — Erilaisen kohtelun jatkuminen — Oikeuttamisperusteet — Oikeus korvaukseen — Jäsenvaltion vastuu — Vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteet

Yhdistetyissä asioissa C-501/12–C-506/12, C-540/12 ja C-541/12,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyyntöistä, jotka Verwaltungsgericht Berlin (Saksa) on esittänyt 23.10.2012 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 8.11.2012 (asiat C-501/12–C-506/12), ja 13.11.2012 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 28.11.2012 (asiat C-540/12 ja C-541/12), saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Thomas Specht (C-501/12),

Jens Schombera (C-502/12),

Alexander Wieland (C-503/12),

Uwe Schönefeld (C-504/12),

Antje Wilke (C-505/12) ja

Gerd Schini (C-506/12)

vastaan

Land Berlin

ja

Rena Schmeel (C-540/12) ja

Ralf Schuster (C-541/12)

vastaan

Saksan valtio,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ja A. Arabadjiev (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Impellizzeri,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.9.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Alexander Wieland, Uwe Schönefeld, Gerd Schini, Rena Schmeel ja Ralf Schuster, edustajinaan Rechtsanwalt E. Ribet Buse ja Rechtsanwalt R. Hildebrand,
- Land Berlin, asiamiehenään M. Theis,
- Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Möller,
- Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään M. Simm ja J. Herrmann,
- Euroopan komissio, asiamiehinään D. Martin ja T. Maxian Rusche,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.11.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL L 303, s. 16) 2 artiklan, 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty oikeusriidoissa, joissa ovat vastakkain asioissa C-501/12–C-506/12 Thomas Specht, Jens Schombera, Alexander Wieland, Uwe Schönefeld, Antje Wilke ja Gerd Schini, jotka ovat Land Berlinin virkamiehiä, ja Land Berlin sekä asioissa C-540/12 ja C-541/12 Rena Schmeel ja Ralf Schuster, jotka ovat Saksan liittotasavallan virkamiehiä, ja Saksan liittotasavalta ja joissa on kyse yksityiskohtaisista säännöistä, joiden mukaan tällaiset virkamiehet luokitellaan tietyille peruspalkan tasolle tai siirtymätasolle heistä kuhunkin sovellettavassa palkkausjärjestelmässä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2000/78 1 artiklan mukaan tämän direktiivin ”tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa”.

4 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;

– –”

5 Direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Sovellettamisala”, 1 kohdan c alakohdassa täsmennetään, että tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä ovat erityisesti ”työolot ja -ehdot, myös irtisanominen ja palkka”.

6 Direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sen estämättä, mitä 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvaa erilaista kohtelua ei pidetä syrjintänä, jos sillä on kansallisen lainsäädännön puitteissa objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu, erityisesti työllisyyspoliittinen, työmarkkinoita tai ammatillista koulutusta koskeva oikeutettu tavoite, ja jos tämän tavoitteen toteuttamiskeinot ovat asianmukaiset ja tarpeen.

Tällaista erilaista kohtelua voi olla erityisesti:

a) erityisten työhönpääsyä ja ammatillista koulutusta koskevien ehtojen sekä työehtojen, myös irtisanomis- ja palkkaehtojen, käyttöön ottaminen nuorille ja ikääntyville työntekijöille sekä työntekijöille, joilla on huollettavia, heidän työelämäänsä pääsynsä tukemiseksi tai heidän suojelunsa varmistamiseksi,

b) ikään, ammatilliseen kokemukseen tai palveluajan pituuteen liittyvien vähimmäisehtojen asettaminen työhönpääsulle tai tiettyjen työhön liittyvien etujen saaminen,

– –”

7 Direktiivin 2000/78 9 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeuksien puolustaminen”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitettut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt, mukaan lukien jäsenvaltioiden aiheellisina pitämät sovittelumenettelyt, ovat – myös sen työsuhteen päätyttyä, jossa syrjinnän väitetään tapahtuneen – kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleensa kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.”

8 Direktiivin 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Direktiivin noudattaminen”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että

a) yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaiset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset kumotaan;

b) yksittäisiin työsopimuksiin tai työehtosopimuksiin, yritysten sisäisiin sääntöihin sekä itsenäistä ammatinharjoittamista ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä koskeviin sääntöihin sisältyvät määräykset, jotka ovat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaisia, julistetaan tai voidaan julistaa mitättömiksi tai muutetaan.”

9 Direktiivin 17 artiklassa, joka koskee seuraamuksia, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan. Seuraamusten, joihin saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. – –”

Saksan oikeus

10 Direktiivi 2000/78 saatettiin osaksi Saksan oikeutta 14.8.2006 annetulla yleisellä lailla yhdenvertaisesta kohtelusta (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz; BGBl. 2006 I, s. 1897; jäljempänä AGG).

Liittovaltion laki virkamiesten palkkauksesta

11 Virkamiesten palkkauksesta annettua liittovaltion lakia (Bundesbesoldungsgesetz), sellaisena kuin se oli voimassa 6.8.2002 (jäljempänä virkamiesten palkkauksesta annettu aiempi laki), oli sovellettava liittovaltion virkamiehiin 30.6.2009 asti ja Land Berlinin osavaltion virkamiehiin 31.7.2011 asti. Laki oli näihin virkamiehiin sovelletun palkkausjärjestelmän oikeusperusta.

12 Virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain 27 §:ssä, jonka otsikko oli ”Peruspalkan laskenta”, säädettiin seuraavaa:

”(1) Peruspalkan laskenta perustuu palkkatasoihin, ellei palkkausjärjestelmissä muuta säädetä. Palkkatasoilla eteneminen määräytyy viiteiän ja työsuorituksen perusteella. Peruspalkkana maksetaan vähintään kunkin palkkaluokan mukainen alkuperuspalkka.

(2) Peruspalkkaa nostetaan joka toinen vuosi aina viidennelle palkkatasolle asti, tämän jälkeen joka kolmas vuosi aina yhdeksännelle palkkatasolle asti ja siitä lähtien joka neljäs vuosi.

(3) Palkkausjärjestelmään A kuuluville virkamiehille ja sotilaille, jotka ovat suoriutuneet tehtävistään erinomaisesti pitkällä ajanjaksolla, voidaan ennakkoon vahvistaa peruspalkaksi lähinnä seuraava ylempi palkkataso (suorituspalkkataso). Saman työnantajan palveluksessa olevien, suorituspalkkatason palkkaa saavien työntekijöiden määrä ei saa yhden kalenterivuoden aikana ylittää 15:tä prosenttia sellaisten työnantajan palveluksessa olevien palkkausjärjestelmään A kuuluvien virkamiesten ja sotilaiden määrästä, jotka eivät vielä saa korkeinta mahdollista peruspalkkaa. Jos todetaan, että virkamiehen tai sotilaan suoriutuminen ei vastaa hänen virkaansa liittyviä keskimääräisiä vaatimuksia, hän pysyy samalla palkkatasolla siihen saakka, kunnes hänen suoriutumisensa oikeuttaa etenemiseen suoraan seuraavalle ylemmälle tasolle. – –”

13 Lain 28 §:ssä, jonka otsikko on ”Viiteikä”, säädetään seuraavaa:

”(1) Viiteikä lasketaan sen kuukauden ensimmäisestä päivästä, jona virkamies tai sotilas on täyttänyt 21 vuotta.

(2) Ajankohtaa, josta edellä 1 momentissa tarkoitettu viiteikä lasketaan, siirretään eteenpäin ottamalla huomioon 31–35 ikävuoden välillä kuluneista ajanjaksoista, jotka eivät oikeuta palkkaan, neljännes ja tämän jälkeen kuluneesta ajanjaksosta puolet. – – Ajanjaksot pyöristetään täyteen kuukauteen. Edellä ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuun palkkaan luetaan palkat, jotka on saatu päätoimisesta

ansiotyöstä julkisoikeudellisen työnantajan palveluksessa (29 §), julkisoikeudellisten uskonnollisten yhteisöjen ja niiden ryhmittymien palveluksessa sekä muun julkisella sektorilla voimassa olevaa tai sisällöltään vastaavaa työehtosopimusta soveltavan sellaisen työnantajan palveluksessa, jonka toiminnasta suuren osan rahoittaa valtio tai muut julkishallinnon elimet joko maksamalla avustuksia tai tukia tai muulla tavoin.

– –”

Uusi laki liittovaltion virkamiesten palkkauksesta

14 Virkamiesten palkkauksesta annettua liittovaltion lakia, sellaisena kuin se oli voimassa 1.7.2009 (jäljempänä liittovaltion virkamiesten palkkauksesta annettu uusi laki), joka annettiin liittovaltion virkamiesoikeuden uudistamisesta ja nykyaikaistamisesta 5.2.2009 annetun lain (Dienstrechtsneuordnungsgesetz – DNeuG) 2 §:nä, sovelletaan vain virkamiehiin, joiden palkan liittovaltio maksaa.

15 Liittovaltion virkamiesten palkkauksesta annetun uuden lain 27 §:ssä, jonka otsikko on ”Peruspalkan laskenta”, säädetään seuraavaa:

”(1) Peruspalkan laskenta perustuu palkkatasoihin, ellei lainsäädännöstä muuta johdu. Eteneminen seuraavalle palkkatasolle määräytyy vaatimusten mukaisesti täytyneen palvelusajan (kokemusajanjaksot) perusteella.

(2) Ensimmäisen nimityksen, joka oikeuttaa tämän lain soveltamisalaan kuuluvaan palkkaan, yhteydessä vahvistetaan palkkatason 1 mukainen peruspalkka, sikäli kuin virkamiehen hyväksi ei lueta jäljempänä 28 §:n 1 momentissa säädettyjä kokemusajanjaksoja tai sotilaan peruspalkkaa ei lasketa muulla tavalla jäljempänä 4 momentin neljännen virkkeen mukaisesti. – –

(3) Peruspalkkaa nostetaan palkkatasolla 1 kahden kokemusvuoden jälkeen, palkkatasoilla 2–4 kolmen kokemusvuoden jälkeen ja palkkatasoilla 5–7 neljän kokemusvuoden jälkeen. Ajanjaksot, jotka eivät oikeuta palkkaan virkamiehenä, hidastavat virkamiehen etenemistä kestopensa verran, ellei jäljempänä 28 §:n 2 momentissa toisin säädetä. – –

(7) Palkkausjärjestelmään A kuuluville virkamiehille ja sotilaille, jotka ovat suoriutuneet tehtävistään erinomaisesti pitkällä ajanjaksolla, voidaan vahvistaa peruspalkaksi suoraan seuraava ylempi palkkataso (suorituspalkkataso). – –”

16 Lain 28 §:ssä, jonka otsikko on ”Ajanjaksot, jotka voidaan ottaa huomioon”, säädetään seuraavaa:

”(1) Kun virkamies luokitellaan ensimmäisen kerran palkkatasolle, huomioon otetaan seuraavat 27 §:n 3 momentissa tarkoitetut kokemusajanjaksot:

1. vastaavan päätoimisen ansiotyön ajanjaksot, jotka eivät ole asianomaiselle uralle pääsyn edellytys julkisoikeudellisen työnantajan (29 §) tai julkisoikeudellisten uskonnollisten yhteisöjen ja niiden ryhmittymien palveluksessa – –”

Säännöstö Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta

17 Land Berlinin virkamiesten palkkauksen uudistamisesta 29.6.2011 annetun lain (Gesetz zur Besoldungsneuregelung für das Land Berlin – Berliner Besoldungsneuregelungsgesetz) mukaan Land Berlinin virkamiehiin, jotka olivat jo palveluksessa 1.8.2011 (jäljempänä vanhat virkamiehet), sovelletaan eri sääntöjä kuin mainitun ajankohdan jälkeen palvelukseen otettuihin virkamiehiin (jäljempänä uudet virkamiehet).

– Alueellinen säännöstö uusien virkamiesten palkkauksesta

- 18 Liittovaltion virkamiesten palkkauksesta annetusta uudesta laista on tehty Land Berliniin mukautettu versio. Tätä lakia, jonka otsikko on ”Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annettu laki” (Bundesbesoldungsgesetz Berlin, jäljempänä Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annettu uusi laki), sovelletaan uusiin virkamiehiin. Pääasioiden ratkaisun kannalta tämän lain merkitykselliset säännökset ovat pääosiltaan samat kuin liittovaltion virkamiesten palkkauksesta annetun uuden lain säännökset, jotka mainittiin tämän tuomion 15 ja 16 kohdassa.

– Säännöstö vanhojen virkamiesten palkkauksesta

- 19 Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä 29.6.2011 annetussa laissa (Berliner Besoldungsüberleitungsgesetz) määritellään yksityiskohtaiset säännöt vanhojen virkamiesten luokittelulle uuteen järjestelmään sekä näihin virkamiehiin sovellettavat siirtymätoimenpiteet.

- 20 Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain 2 §:ssä, jonka otsikko on ”Luokittelu peruspalkan tasolle ja siirtymätasolle palkkausjärjestelmän A palkkaluokissa”, säädetään seuraavaa:

”(1) Virkamiehet luokitellaan 1.8.2011 seuraavissa momenteissa määriteltyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti [Land Berlinin virkamiesten palkkauksen uudistamisesta annetun lain] liitteessä 3 säädetyille peruspalkan tasolle tai siirtymätasolle sen viran perusteella, jossa he olivat 31.7.2011 ja jonka mukaiseen peruspalkkaan heillä olisi ollut oikeus 1.8.2011 Land Berlinin virkamiesten palkkojen ja eläkkeiden mukauttamisesta 8.7.2010 annetun lain 2010/2011 nojalla – –

(2) Virkamies luokitellaan edellä 1 momentin mukaisesti sille palkkatasolle tai siirtymäpalkkatasolle, joka vastaa seuraavaan suurempaan euromääräiseen kokonaislukuun pyöristetyn peruspalkan määrää. – –”

- 21 Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain 3 §:ssä, jonka otsikko on ”Eteneminen peruspalkan seuraavalle tasolle tai peruspalkan siirtymätasolle palkkausjärjestelmän A palkkaluokissa”, säädetään seuraavaa:

”(1) Luokittelu [Land Berlinin virkamiesten palkkauksen uudistamisesta annetun lain] liitteessä 3 tarkoitettulle peruspalkan tasolle on ajankohta, josta alkaen [Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annetun uuden lain] 27 §:n 3 momenttiin perustuvan etenemisen edellyttämä kokemusaika lasketaan. Etenemistä välittömästi seuraavalle palkkatasolle säännellään [tämän lain] 27 §:n 3 momentissa.

– –”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

- 22 Unionin tuomioistuimessa yhdistettyihin eri pääasioihin liittyvät tosiseikat ovat samankaltaiset ja jopa niille yhteiset. Ne voidaan tiivistää seuraavasti.

- 23 Thomas Specht, Jens Schombera, Alexander Wieland, Uwe Schönefeld, Antje Wilke ja Gerd Schini nimitettiin Land Berlinin virkamiehiksi vuosina 1992–2003. Rena Schmeel nimitettiin vuonna 1998 ja Ralf Schuster vuonna 1992 Saksan liittotasavallan vakinaisiksi virkamiehiksi. Heidän kaikkien palvelukseen ottamisessa sovellettiin virkamiesten palkkauksesta annettua aiempaa lakia, ja heidän palkkansa perustui aluksi tähän lakiin; myöhemmin heidät luokiteltiin kuhunkin heistä sovellettavaan uuteen palkkausjärjestelmään.

- 24 Pääasioiden kantajat riitauttivat oikaisuvaatimuksella palkkansa laskentatavan sillä perusteella, että koska siinä otetaan huomioon heidän ikänsä, heihin kohdistuu tai on kohdistunut ikään perustuvaa syrjintää. Oikaisuvaatimus ei menestynyt, joten pääasioiden kantajat saattoivat asian käsiteltäväksi Verwaltungsgericht Berliiniin (Berliinin hallintotuomioistuin).
- 25 Specht, Schombera, Wieland, Schönefeld, Wilke, Schini, Schmeel ja Schuster väittävät, että virkamiesten palkkauksesta annettu aiempi laki oli vastoin AGG:ssä ja direktiivissä 2000/78 vahvistettua ikään perustuvan syrjinnän kieltoa. Tässä yhteydessä he vaativat erityisesti, että heille maksetaan taannehtivasti sen palkan, jonka he olisivat saaneet, jos heidät olisi luokiteltu palkkaluokkansa ylimmälle palkkatasolle, ja tosiasiallisesti saamansa palkan välinen erotus.
- 26 Specht, Wieland, Schönefeld ja Wilke väittävät uudelleenluokittelua koskevista yksityiskohtaisista säännöistä, joista säädetään Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetussa laissa, että niillä jatketaan lainvastaisesti periaatetta, jota oli siihen asti sovellettu virkamiesten palkkauksessa ja joka ei perustunut palveluksessa hankittuun kokemukseen vaan ”viiteikään”, siltä osin kuin kyseiset virkamiehet luokitellaan uudelleen yksinomaan aikaisemman peruspalkan mukaan.
- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee siis kussakin pääasiassa näissä asioissa kyseessä olevien kansallisten säännösten yhteensopivuutta unionin oikeuden ja erityisesti direktiivin 2000/78 kanssa siltä osin kuin näiden säännösten väitetään voivan synnyttää direktiivissä kiellettyä ikään perustuvaa syrjintää.
- 28 Tässä tilanteessa Verwaltungsgericht Berlin on päättänyt lykätä asioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle asioissa C-501/12, C-503/12 ja C-505/12 seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, joissa kuitenkin toistetaan myös kaikki ne kysymykset, jotka on esitetty asioissa C-502/12, C-504/12, C-506/12, C-540/12 ja C-541/12:

- 1) Onko unionin primaarioikeudessa ja/tai johdetussa oikeudessa, tässä erityisesti direktiivissä [2000/78] tarkoitettua sellaista ikään perustuvaa syrjintää, joka ei ole oikeutettua, koskevaa kattavaa kieltoa tulkittava siten, että se koskee myös – virkamiesten palkkausta koskevia kansallisia säännöksiä?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, seuraako unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinnasta, että kansallisessa säännöksessä, jonka mukaan virkamiehen peruspalkka määräytyy virkasuhdetta perustettaessa hänen ikänsä perusteella ja nousee myöhemmin ensisijaisesti virkasuhteen keston perusteella, on kyse ikään perustuvasta välittömästä tai välillisestä syrjinnästä?
- 3) Jos myös toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinta esteenä sille, että tällaisen kansallisen säännöksen oikeutuksena on lainsäätäjän tavoite palkita työkokemus?
- 4) Jos myös kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, mahdollistaako unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinta – niin kauan kuin syrjimätöntä virkamiesten palkkausjärjestelmää ei ole otettu käytäntöön – jonkin muun oikeudellisen seurauksen kuin sen, että syrjityille henkilöille maksetaan taannehtivasti palkkaa heidän palkkaluokkansa korkeimman palkkatason mukaan?

Johtuuko syrjintäkiellon rikkomisen oikeudellinen seuraus tässä yhteydessä unionin primaarioikeudesta ja/tai johdetusta oikeudesta, tässä erityisesti direktiivistä [2000/78] sinänsä, vai perustuuko kyseinen oikeus ainoastaan unionin oikeuteen sisältyvään jäsenvaltion vastuun periaatteeseen tilanteessa, jossa unionin oikeudessa määritellyt vaatimukset on pantu täytäntöön puutteellisesti?

- 5) Onko unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinta esteenä kansalliselle toimenpiteelle, jonka mukaan oikeus (taannehtivaan) maksuun tai vahingonkorvaukseen edellyttää, että virkamiehet ovat esittäneet vaateen viipymättä?
- 6) Jos ensimmäiseen, toiseen ja kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi: seuraako unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinnasta, että siirtymäsäännökset, joiden nojalla vanhat virkamiehet luokitellaan uudessa järjestelmässä palkkatasolle pelkästään heidän vanhan (syrjivän) palkkausjärjestelmänsä nojalla siirtymäajankohtana saamansa peruspalkan määrän perusteella ja joissa palkkatasoilla etenemisessä ei oteta huomioon virkamiehen kokemusaikaa kokonaisuudessaan vaan ainoastaan tälle siirtymäsäännösten voimaantulon jälkeen kertynyt kokemusaika, merkitsevät ikään perustuvan syrjinnän jatkumista siihen saakka, kunnes virkamies saavuttaa korkeimman palkkatason?
- 7) Jos myös kuudenteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinta esteenä tämän jatkuvan erilaisen kohtelun oikeuttamiselle lainsäätäjän tavoitteella, jonka mukaan siirtymäsäännöksillä ei ole tarkoitus suojata (ainoastaan) siirtymäajankohtana saavutettuja oikeuksia vaan (myös) vanhaan palkkausjärjestelmään perustuvaa olettamusta siitä, millaisiksi ansioiden odotetaan kussakin palkkaluokassa muodostuvan?

Voidaanko vanhojen virkamiesten jatkuva syrjintä oikeuttaa sillä, että vaihtoehtoisesta sääntelystä (myös vanhojen virkamiesten luokittelusta palkkatasoille yksilöllisesti kokemusajanjaksojen perusteella) aiheutuisi suhteellisen suuri hallinnollinen taakka?

- 8) Jos seitsemänteen kysymykseen vastataan kieltävästi, mahdollistaako unionin primaarioikeuden ja/tai johdetun oikeuden tulkinta – niin kauan kuin syrjimätöntä palkkausjärjestelmää ei ole otettu käytäntöön myös vanhojen virkamiesten kohdalla – jonkin muun oikeudellisen seurauksen kuin sen, että vanhoille virkamiehille maksetaan taannehtivasti ja jatkuvasti palkkaa heidän palkkaluokkansa korkeimman palkkatason mukaan?

Johtuuko syrjintäkiellon rikkomisen oikeudellinen seuraus tässä yhteydessä unionin primaarioikeudesta ja/tai johdetusta oikeudesta, tässä erityisesti direktiivistä [2000/78] sinänsä, vai perustuuko kyseinen oikeus ainoastaan unionin oikeuteen sisältyvään jäsenvaltion vastuun periaatteeseen tilanteessa, jossa unionin oikeudessa määritellyt vaatimukset on pantu täytäntöön puutteellisesti?”

- 29 Unionin tuomioistuimen presidentin 3.12.2012 antamalla määräyksellä asiat C-501/12–C-506/12, C-540/12 ja C-541/12 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdalla tulkittava siten, että virkamiesten palkka kuuluu direktiivin soveltamisalaan.
- 31 Tämä kysymys koskee direktiivin 2000/78 aineellista ja henkilöllistä soveltamisalaa.
- 32 Siltä osin kuin kyse on direktiivin aineellisesta soveltamisalasta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo direktiivin 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan – jossa säädetään, että unionille annetun toimivallan puitteissa kyseistä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä ovat työolot ja -ehdot, ja tämä ilmaus kattaa

erityisesti irtisanomis- ja palkkaehdot – suhdetta SEUT 153 artiklan 5 kohtaan, jossa määrätään unionin toimivaltaa koskevasta poikkeuksesta sosiaalipolitiikan alalla siinä mielessä, ettei unioni saa toimia muun muassa palkkojen alalla.

- 33 Unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että kyseisen poikkeuksen on ymmärrettävä tarkoittavan toimenpiteitä, jotka – kuten palkan muodostavien tekijöiden ja/tai palkkatason yhdenmukaistaminen kokonaan tai osittain jäsenvaltioissa tai vähimmäispalkan vahvistaminen – merkitsisivät sitä, että unionin oikeudella suoraan puututaan palkkojen määrittämiseen unionissa. Mainittua poikkeusta ei kuitenkaan voida laajentaa koskemaan mitä hyvänsä kysymystä, joka liittyy jollakin tavalla palkkoihin, sillä muuten tietyt SEUT 153 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut alat jäisivät suurelta osin vaille tarkoitusta (tuomio Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, 124 ja 125 kohta ja tuomio Bruno ym., C-395/08 ja C-396/08, EU:C:2010:329, 37 kohta).
- 34 Niinpä SEUT 153 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu ilmaus ”palkka” on erotettava samasta direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdasta sisältyvästä ilmauksesta. Tämä viimeksi mainittu ilmaus nimittäin kuuluu työehtoihin eikä – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 45 kohdassa – sillä tarkoiteta suoraan palkan määrän määrittämistä.
- 35 Nyt käsiteltävissä asioissa on niin, että Saksan virkamiehistön kutakin palkkaluokkaa ja -tasoa vastaava palkan määrä määritetään kansallisissa toimivaltaisissa elimissä eikä unionilla ole tässä yhteydessä mitään toimivaltaa. Sitä vastoin näihin palkkaluokkiin ja -tasoihin luokittelua koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annettuja kansallisia sääntöjä ei voida jättää pois direktiivin 2000/78 aineellisesta soveltamisalasta.
- 36 Direktiivin henkilöllisestä soveltamisalasta on riittävä muistuttaa, että direktiivin 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään nimenomaisesti, että tätä direktiiviä sovelletaan muun muassa kaikkiin henkilöihin julkisella sektorilla.
- 37 Niinpä ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdasta on tulkittava siten, että virkamiesten palkkaehdot kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.

Toinen ja kolmas kysymys

- 38 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, pääasiallisesti, onko unionin oikeutta, erityisesti direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa, tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännökselle, jonka nojalla kussakin palkkaluokassa virkamiehen peruspalkan taso määräytyy hänen palvelukseen ottamisensa yhteydessä hänen ikänsä perusteella.
- 39 Ensiksi on selvitettävä, sisältyykö virkamiesten palkkauksesta annettuun aiempaan lakiin direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ikään perustuvaa erilaista kohtelua. Tässä yhteydessä on muistutettava, että kyseisen säännöksen mukaan ”yhdenvertaisen kohtelun periaatteella” tarkoitetaan, ettei minkäänlaista direktiivin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa täsmennetään, että 2 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin kyseisen direktiivin 1 artiklassa tarkoitettujen seikan perusteella epäsuotuisammin kuin kohdellaan jotakuta muuta, joka on vertailukelpoisessa tilanteessa.
- 40 Nyt käsiteltävissä asioissa unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee, että virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain 27 ja 28 §:n nojalla ”viiteikä”, joka määräytyy todellisen iän mukaan, on perusteena luokiteltaessa virkamiestä ensimmäisen kerran palkkatasolle virkamiesten peruspalkan asteikossa. Viiteikä lasketaan sen kuukauden, jona virkamies on täyttänyt 21 vuotta, ensimmäisestä päivästä. Viiteiän laskennan alkamisajankohtaa siirretään eteenpäin ottamalla

huomioon 31–35 ikävuoden välillä kuluneista ajanjaksoista, jotka eivät oikeuta virkamiehen palkkaan, neljäs ja tämän jälkeen kuluneesta ajanjaksosta puolet. Virkamiehelle maksetaan vähintään kunkin palkkaluokan, johon hänet on nimitetty, mukainen alkuperuspalkka. Sitten eteneminen palkkatasoilla perustuu palvelusaikaan ja työsuoritukseen. Niinpä peruspalkkaa nostetaan lähtökohtaisesti joka toinen vuosi aina viidennelle palkkatasolle asti, tämän jälkeen joka kolmas vuosi aina yhdeksännelle palkkatasolle asti ja siitä lähtien joka neljäs vuosi. Virkamiehille, jotka ovat suoriutuneet tehtävistään erinomaisesti pitkällä ajanjaksolla, voidaan vahvistaa ennakkoon peruspalkaksi lähinnä seuraava ylempi palkkataso.

- 41 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain 27 §:ssä säädetyn palkkatasoihin perustuvan etenemisjärjestelmän ja viiteiän laskentatavan, sellaisena kuin se ilmenee tämän lain 28 §:stä, soveltamisesta yhdessä seuraa esimerkiksi se, että liittovaltion tai Land Berlinin palvelukseen 21-vuotiaana vakinaiseksi virkamieheksi nimitetty henkilö aloitti palveluksen palkkaluokan A11 palkkatasolla 1, kun taas virkamieheksi vasta 23-vuotiaana nimitetty henkilö luokitellaan mainitun palkkaluokan palkkatasolle 2.
- 42 Kuten unionin tuomioistuin totesi tuomion Hennigs ja Mai (C-297/10 ja C-298/10, EU:C:2011:560) 58 kohdassa, tällaisessa tapauksessa on selvää, että kahden samana päivänä samassa palkkaluokassa palvelukseen otetun virkamiehen, joilla on sama tai vastaava työkokemus mutta jotka ovat eri-ikäisiä, saama peruspalkka on erilainen sen mukaan, minkä ikäisiä he olivat palvelukseenottohetkellä. Tästä seuraa, että nämä kaksi virkamiestä ovat vertailukelpoisissa tilanteissa ja että toinen heistä saa pienempää peruspalkkaa kuin toinen.
- 43 Tästä seuraa, että virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain 27 ja 28 §:ssä perustetulla palkkausjärjestelmällä otetaan käyttöön direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan säännöksissä tarkoitettu ikäkriteeriin välittömästi perustuva erilainen kohtelu.
- 44 Toiseksi on tutkittava, voidaanko tällainen erilainen kohtelu perustella direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan kannalta.
- 45 Mainitun säännöksen ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvaa erilaista kohtelua ei pidetä syrjintänä, jos se on kansallisen lainsäädännön puitteissa objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu oikeutetulla tavoitteella, erityisesti työllisyyspoliittisella, työmarkkinoita tai ammatillista koulutusta koskevalla oikeutetulla tavoitteella, ja jos tämän tavoitteen toteuttamiskeinot ovat asianmukaiset ja tarpeen.
- 46 Unionin tuomioistuin on todennut toistuvasti, että jäsenvaltiot voivat säätää ikään perustuvaa erilaista kohtelua sisältävistä toimenpiteistä direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti. Niillä on laaja harkintavalta päätettäessä pyrkimisestä johonkin tiettyyn tavoitteeseen, joka on yksi muiden sosiaali- ja työllisyyspolitiikan tavoitteiden joukossa, ja tämän lisäksi myös määriteltäessä toimenpiteet, joilla kyseinen tavoite voidaan toteuttaa (ks. tuomio Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, 68 kohta ja tuomio Rosenblatt, C-45/09, EU:C:2010:601, 41 kohta).
- 47 Saksan hallituksen mukaan tämän tuomion 43 kohdassa todetun erilaisen kohtelun tekee perustelluksi tavoite, jossa on kyse aikaisemman ammatillisen kokemuksen ottamisesta huomioon kiinteämääräisesti takaamalla samalla, että hallintokäytäntö on yhdenmukainen.
- 48 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on jo katsonut, että tavoite, jonka mukaan työntekijän hankkima kokemus, jonka vuoksi työntekijä suoriutuu paremmin työtehtävistään, palkitaan, on yleensä palkkapolitiikan oikeutettu tavoite (tuomio Hennigs ja Mai, EU:C:2011:560, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 49 On kuitenkin vielä tarkastettava, ovatko tämän tavoitteen toteuttamiskeinot jäsenvaltioille annetun ja tämän tuomion 46 kohdassa mainitun laajan harkintavallan yhteydessä asianmukaisia ja tarpeen direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaisesti.
- 50 Tältä osin unionin tuomioistuin on todennut, että palvelusaikaa koskevan perusteen käyttäminen on yleensä asianmukaista kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi, koska palvelusaika liittyy läheisesti ammatilliseen kokemukseen. Vaikka pääasioissa kyseessä oleva toimenpide mahdollistaa sen, että virkamies etenee palkkaluokkansa ylemmille palkkatasoille ikänsä karttumisen ja siten palvelusaikansa pituuden kasvamisen mukaisesti, on kuitenkin todettava, että kun virkamies, jolla ei ole lainkaan ammatillista kokemusta, otetaan palvelukseen, hänen alkuluokittelunsa tietyn palkkaluokan tietylle palkkatasolle perustuu ainoastaan hänen ikänsä (tuomio Hennigs ja Mai, EU:C:2011:560, 74 ja 75 kohta).
- 51 Niinpä tällaisessa tapauksessa – kuten unionin tuomioistuin on todennut tuomion Hennigs ja Mai (EU:C:2011:560) 77 kohdassa – se, että virkamies luokitellaan hänen palvelukseen ottamisensa yhteydessä peruspalkan jollekin palkkatasolle hänen ikänsä perusteella, ylittää sen, mikä on tarpeen oikeutetun tavoitteen, johon Saksan hallitus on vedonnut ja joka on virkamiehen ennen palvelukseen ottamistaan hankkiman ammatillisen kokemuksen huomioon ottaminen, saavuttamiseksi.
- 52 Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle toimenpiteelle, jonka nojalla kussakin palkkaluokassa virkamiehen peruspalkan taso määräytyy hänen palvelukseen ottamisensa yhteydessä hänen ikänsä perusteella.

Kuudes ja seitsemäs kysymys

- 53 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kuudennella ja seitsemännellä kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, pääasiallisesti, onko direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa määritellään yksityiskohtaiset säännöt ennen tämän lainsäädännön voimaantuloa palvelukseen otettujen virkamiesten luokittelulle uudessa palkkausjärjestelmässä ja säädetään yhtäältä, että palkkataso, jolle heidät vastedes luokitellaan, määräytyy pelkästään sen peruspalkan määrän perusteella, jota he saivat aiemman palkkausjärjestelmän nojalla, vaikka tämä järjestelmä perustui virkamiehen ikään perustuvaan syrjintään, ja säädetään toisaalta, että myöhempi eteneminen uudessa palkka-asteikossa määräytyy vastedes yksinomaan kyseisen lainsäädännön voimaantulosta alkaen hankitun kokemuksen mukaan. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, seuraako tällaisesta laista, että ikään perustuva syrjintä jatkuu, ja voidaanko tällainen mahdollinen syrjintä perustella tavoitteella, jossa on kyse siitä, että suojataan saavutettuja oikeuksia ja oikeutettuja odotuksia tulevasta palkkakehityksestä.
- 54 On muistutettava, että – kuten ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee – Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annetulla uudella lailla ja Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetulla lailla on kyseisessä osavaltiossa korvattu aiempi laki virkamiesten palkkauksesta.
- 55 Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annetulla uudella lailla perustettu palkkausjärjestelmä ei enää sisällä ikäryhmiä eikä viiteikää vaan uudet virkamiehet luokitellaan aluksi ”kokemuspalkkatasolle”, ja myöhempi palkkatasoittain nouseva palkkakehitys asianmukaisessa palkka-asteikossa perustuu vaatimusten mukaisesti täyttyneeseen palvelusaikaan.

- 56 Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetussa laissa puolestaan säädetään, että kukin vanha virkamies luokitellaan uudelleen tietylle palkkatasolle tai siirtymäpalkkatasolle sen viran, jossa hän oli 31.7.2011, ja sen peruspalkan mukaan, johon hänellä olisi ollut oikeus 1.8.2011. Hänet luokitellaan sille palkkatasolle tai siirtymäpalkkatasolle, joka vastaa seuraavaan suurempaan kokonaislukuun pyöristetyn peruspalkan määrää.
- 57 Sen osalta, otetaanko Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetussa laissa käyttöön direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdassa tarkoitettu ikään perustuva erilainen kohtelu, ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että vanhojen virkamiesten luokittelu siirtymäpalkkatasolle takasi heille viitepalkan, jonka määrä vastasi sitä määrää, jonka he saivat virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain mukaisesti. Tämän viimeksi mainitun lain mukaisesti saatu palkka koostui kuitenkin pääasiallisesti peruspalkasta, joka oli laskettu palvelukseenoton yhteydessä yksinomaan virkamiehen iän perusteella. Kuten unionin tuomioistuin on täsmentänyt tämän tuomion 43 kohdassa, peruspalkan laskentatavalla otettiin käyttöön direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan säännöksissä tarkoitettu ikäkriteeriin välittömästi perustuva syrjintä.
- 58 On siis niin, että kun Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetulla lailla perustetussa järjestelmässä vahvistetaan viitepalkka vanhojen virkamiesten aiemmin saaman viiteikään perustuneen palkan perusteella, sillä on jatkettu syrjivää tilannetta, jonka mukaan jotkut virkamiehet saavat pienempää palkkaa kuin muut virkamiehet, vaikka he ovat vertailukelpoisissa tilanteissa, vain sillä perusteella, että he olivat tietynikäisiä, kun heidät otettiin palvelukseen (ks. analogisesti tuomio Hennigs ja Mai, EU:C:2011:560, 84 kohta).
- 59 Tällainen erilainen kohtelu saattaa jatkua Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annetun uuden lain yhteydessä, koska vanhojen virkamiesten lopullinen uudelleenluokittelu on toteutettu kullekin virkamiehelle määritetyn palkkatason tai siirtymäpalkkatason perusteella (ks. analogisesti tuomio Hennigs ja Mai, EU:C:2011:560, 85 kohta).
- 60 Edellä esitetystä ilmenee, että sekä Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain että Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annetun uuden lain yhteydessä tietyt vanhat virkamiehet saavat pienempää palkkaa kuin muut, vaikka he ovat vertailukelpoisissa tilanteissa, vain sillä perusteella, että he olivat tietynikäisiä, kun heidät otettiin palvelukseen, mikä merkitsee direktiivin 2000/78 2 artiklassa tarkoitettua ikään perustuvaa välitöntä syrjintää.
- 61 On siis tutkittava, voidaanko tällainen ikään perustuva erilainen kohtelu perustella direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan kannalta.
- 62 Tässä yhteydessä on selvitettävä tämän tuomion 45 ja 46 kohdassa mainittujen periaatteiden kannalta, onko Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annettuun lakiin ja siis Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annettuun uuteen lakiin sisältyvä ikään perustuva erilainen kohtelu sellainen toimenpide, jolla on oikeutettu tavoite ja joka on asianmukainen ja tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.
- 63 Niin ennakkoratkaisupyynnöistä kuin Saksan hallituksen huomautuksistakin ilmenee, että Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain tavoitteena on suojata saavutettuja oikeuksia ja oikeutettuja odotuksia tulevasta palkkakehityksestä. Saksan hallitus toteaa erityisesti, että Land Berlinin virkamiesten palkkauksen uudistamisesta annetun lain antamiseen osallistumista koskevan menettelyn yhteydessä ammattijärjestöt vaativat saavutettujen oikeuksien laajaa pysyttämistä ja vaativat tämän pysyttämisen takaamiseen tarkoitettuja täydentäviä säännöksiä. Saksan hallituksen mukaan sellaista lakiesitystä, jossa ei olisi huolehdittu näiden oikeuksien pysyttämisestä, olisivat ammattiliitot vastustaneet, mikä olisi vakavasti vaarantanut lakiesityksen hyväksymisen.

- 64 Ensinnäkin on todettava, että tietyn henkilöryhmän saavuttamien oikeuksien suojaaminen on yleiseen etuun liittyvä pakottava syy (tuomio komissio v. Saksa, C-456/05, EU:C:2007:755, 63 kohta ja tuomio Hennigs ja Mai, EU:C:2011:560, 90 kohta).
- 65 Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain asianmukaisuudesta on huomattava sitten yhtäältä, että Saksan hallituksen mukaan virkamiesten palkkauksesta annettu aiempi laki oli useimpien vanhojen virkamiesten osalta silloisten tyyppillisten työurien perusteella suotuisampi kuin Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annettu uusi laki. Niinpä vanhojen virkamiesten luokittelu suoraan tässä viimeksi mainitussa laissa säädettyyn järjestelmään olisi johtanut heistä monien osalta palkanmenetykseen, joka arvioidaan vähintään yhden palkkatason suuruiseksi, eli se olisi ollut palkkaluokan mukaan noin 80–150 euroa.
- 66 Toisaalta – kuten Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain 2 §:n 2 momentista ilmenee – vanhat virkamiehet on luokiteltu uudelleen sellaiselle palkkatasolle, joka vastaa heidän aikaisemman seuraavaan suurempaan kokonaislukuun pyöristetyn peruspalkkansa määrää.
- 67 On siis todettava, että aiempien palkkojen pysyttämisen ja siis ikään perustuvasta erilaisesta kohtelusta annetun järjestelmän pysyttämisen avulla on voitu välttää palkanmenetyksiä ja – kuten ilmenee erityisesti tämän tuomion 63 kohdasta – nämä pysyttämiset olivat ratkaisevia, jotta kansallinen lainsäätävä saattoi toteuttaa siirtymisen virkamiesten palkkauksesta annetussa aiemmassa laissa säädetystä järjestelmästä Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annettuun uuteen lakiin perustuvaan järjestelmään.
- 68 Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain kaltaisella lailla voidaan siten saavuttaa asetettu tavoite, jossa on kyse saavutettujen oikeuksien pysyttämisen takaamisesta.
- 69 Lopuksi on selvitettävä, ylitetäänkö tällaisella lailla se, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- 70 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tässä yhteydessä, että olisi ollut parempi soveltaa uutta luokittelujärjestelmää taannehtivasti kaikkiin vanhoihin virkamiehiin tai soveltaa heihin sellaista siirtymäjärjestelmää, joka olisi taannut vanhalle ja edullisessa asemassa olleelle virkamiehelle aikaisemman palkkatason, kunnes hän olisi hankkinut kokemuksen, jota uudessa palkkausjärjestelmässä edellytetään korkeamman palkan saamiseksi.
- 71 Sen tutkimiseksi, ylitetäänkö Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain kaltaisella lailla se, mikä on tarpeen asetetun tavoitteen saavuttamiseksi, tätä lakia on tarkasteltava asiayhteydessään, ja vahinko, joka siitä voi aiheutua kyseessä oleville henkilöille, on otettava huomioon (tuomio HK Danmark, C-335/11 ja C-337/11, EU:C:2013:222, 89 kohta).
- 72 Ensinnäkin Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain antamisen asiayhteydestä on huomattava, että ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että toimivaltaiset kansalliset lainsäätäjät kumosivat virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain jo ennen tuomion Hennigs ja Mai (EU:C:2011:560) julistamista ja tätä lakia rasittaneen ikään perustuneen syrjinnän poistaakseen uudistivat liittovaltion virkamiesten ja Land Berlinin virkamiesten palkkausjärjestelmää.
- 73 Laki Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annettiin juuri tässä asiayhteydessä, ja siinä säädetään, kuten sen nimike osoittaa, siirtymäkauden poikkeuksesta vanhojen virkamiesten osalta. Näiden virkamiesten uudelleenluokittelu palkkatasoille tai siirtymäpalkkatasoille oli välitön, ja heidän Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annettuun uuteen lakiin perustuvan

lopullisen uudelleenluokittelunsa jälkeen heidän palkkakehityksensä perustuu vain tässä laissa säädettyihin kriteereihin – eli ammatilliseen kokemukseen ja työsuoritukseen – eikä ikä siis enää kuulu niihin.

- 74 Saksan hallitus korostaa, ettei tämä uudistus saanut aiheuttaa tulotason eikä tulonäkymien laskua vanhojen virkamiesten koko uran kannalta. Tällainen uudistus, joka ajoittui Land Berlinin suuren velkaantumisen ja kansallisella tasolla julkisen talouden yleisen vakauttamispyrkimyksen asiayhteyteen, oli tarkoitus toteuttaa kustannusneutraalisti. Uudelleen luokiteltavien virkamiesten suuren määrän takia uuteen järjestelmään oli lisäksi tarkoitus siirtyä ilman liiallista hallintoresurssien käyttöä eli mahdollisimman pitkälti ilman tapauskohtaista tutkintaa.
- 75 Saksan hallitus väittää tässä yhteydessä, että Land Berlinin virkamiesten palkkauksesta annetun uuden lain 27 ja 28 §:n mukaisen asianmukaisen ”kokemuspalkkatason” määrittämiseksi olisi täytynyt tutkia yli 65 000 yksittäistapausta ja laskettava sitten, oliko tällainen uudelleenluokittelu suotuisampi kuin uudelleenluokittelu Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain säännösten perusteella. Tällainen tutkinta olisi kestänyt noin 360 000 tuntia.
- 76 Saksan hallitus lisää, että uudelleen luokiteltavista virkamiehistä suhteellisen suuren määrän osalta ei enää ollut mahdollista määrittää jälkikäteen ja henkilökohtaisesti sellaisia heidän aikaisempia palvelusaikojaan, joihin he olisivat voineet vedota tehokkaasti. Tällaiset ajanjaksot olisi siis mahdollisesti pitänyt joko sulkea kokonaan pois tai tunnustaa ilman näyttöä, mikä olisi tapauksen mukaan kiinteämääräisesti arvioituna joko haitannut tai suosinut asianomaisia virkamiehiä. Tällainen lopputulos olisi siten johtanut mielivaltaisiin ja siis sellaisiin tuloksiin, joita ei olisi voitu hyväksyä.
- 77 On muistutettava, että taloudellisen rasituksen ja mahdollisten hallinnollisten vaikeuksien lisääntymiseen perustuvilla oikeuttamisperusteilla ei lähtökohtaisesti voida oikeuttaa direktiivin 2000/78 2 artiklan mukaisesta ikään perustuvan syrjinnän kiellosta johtuvien velvoitteiden noudattamatta jättämistä (ks. analogisesti tuomio Erny, C-172/11, EU:C:2012:399, 48 kohta).
- 78 Ei kuitenkaan voida edellyttää, että aikaisempien kokemusajanjaksojen selvittämiseksi jälkikäteen ja tapauskohtaisesti jokainen yksittäistapaus tutkittaisiin erikseen, koska kyseisen järjestelmän hallinnoinnin on pysyttävä teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisena (ks. analogisesti tuomio Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, 70 kohta).
- 79 Tällainen näkökohta on tarpeen, kun otetaan huomioon virkamiesten erityisen suuri määrä, kyseessä olevan ajanjakson laajuus, kunkin virkamiehen työuran moninaisuus ja vaikeudet, joita voi esiintyä määritettäessä sellaiset aikaisemmat palvelusajat, joihin nämä virkamiehet olisivat voineet vedota tehokkaasti. Niinpä voidaan myöntää, että menetelmä, jossa olisi ollut kyse kunkin vanhan virkamiehen henkilökohtaisen tapauksen tutkimisesta, olisi ollut liian monimutkainen ja sisältänyt suuren virheiden riskin.
- 80 On siis katsottava, ettei kansallinen lainsäätäjä ylittänyt harkintavaltansa rajoja katsoessaan, ettei uutta luokittelujärjestelmää ollut realistista eikä toivottavaa soveltaa taannehtivasti kaikkiin vanhoihin virkamiehiin tai soveltaa heihin sellaista siirtymäjärjestelmää, joka olisi taannut vanhalle ja edullisessa asemassa olleelle virkamiehelle aikaisemman palkkatason, kunnes hän olisi hankkinut kokemuksen, jota uudessa palkkausjärjestelmässä edellytetään korkeamman palkan saamiseksi.
- 81 Toiseksi vahingosta, jota Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain kaltainen laki voisi aiheuttaa henkilöille, joita se koskee, on todettava, että kun otetaan huomioon tämän tuomion 75 ja 76 kohdassa esitetty ja sellaisen pätevän viitejärjestelmän puuttuminen, joka olisi mahdollistanut edullisessa asemassa olleiden virkamiesten ja epäedullisessa asemassa olleiden virkamiesten välisen vertailun, kyseistä vahinkoa on erityisen hankalaa määrittää.

- 82 Unionin tuomioistuimessa on lisäksi väitetty, että palkkaero on rajallinen Saksan virkamiesoikeuden erityisten palvelukseenottoa koskevien ikärajojen vuoksi. Niinpä Saksan hallituksen huomautuksista ilmenee, että pääasioiden osalta sovellettiin 35 vuoden ikärajaa, joten mahdolliset palkkaerot eivät voineet ylittää eroon, joka oli yhden palkkaluokan ensimmäisen ja viimeisen palkkatason välillä.
- 83 Lisäksi on niin, että vaikka ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä annetun lain seurauksena palkkaero pysyy lähes samana siihen asti, kunnes vanhat virkamiehet pääsevät palkkaluokkansa ylimmälle palkkatasolle, ne eivät sisällä tästä tarkempia tai konkreettisempia tietoja. Saksan hallitus puolestaan on vedonnut kahteen mekanismiin, joilla sen mielestä voidaan lieventää erilaista kohtelua, joka aiheutuu siitä, että kaksi virkamiestä luokitellaan eri palkkatasolle heidän ikänsä perusteella, tai jopa poistaa tällainen erilainen kohtelu. Kyseisen hallituksen mukaan palkkatasojen määrän vähentämisestä ja virkamiesten luokittelusta uudelleen sellaiselle palkkatasolle, joka vastaa heidän aikaisemman seuraavaan suurempaan kokonaislukuun pyöristetyn peruspalkkansa määrää, seuraisi, että palkkaero lieventyisi ja joissakin tapauksissa jopa poistuisi muutaman vuoden kuluttua.
- 84 Kun ennakkoratkaisupyynnöissä ja unionin tuomioistuimelle esitetyssä asiakirja-aineistossa olevat seikat otetaan huomioon, tällaista mahdollisuutta ei voida sulkea pois.
- 85 Niinpä kansallinen lainsäätäjä ei ole ylittänyt sitä, mikä oli tarpeen asetetun tavoitteen saavuttamiseksi, kun se Land Berlinin virkamiesten palkkausta koskevasta siirtymäjärjestelmästä antamassaan laissa hyväksyi siirtymäkauden poikkeustoimenpiteitä.
- 86 Kuudenteen ja seitsemänten kysymykseen on siis vastattava, että direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa määritellään yksityiskohtaiset säännöt ennen tämän lainsäädännön voimaantuloa palvelukseen otettujen virkamiesten luokittelulle uudessa palkkausjärjestelmässä ja säädetään yhtäältä, että palkkataso, jolle heidät vastedes luokitellaan, määräytyy pelkästään sen peruspalkan määrän perusteella, jota he saivat aiemman palkkausjärjestelmän nojalla, vaikka tämä järjestelmä perustui virkamiehen ikään perustuvaan syrjintään, ja säädetään toisaalta, että myöhempi eteneminen uudessa palkka-asteikossa määräytyy vastedes yksinomaan kyseisen lainsäädännön voimaantulosta alkaen hankitun ammatillisen kokemuksen mukaan.

Neljäs kysymys

- 87 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee neljännellä kysymyksellään unionin tuomioistuimelta oikeudellisista päätelmistä, joita kansallisen tuomioistuimen on tehtävä, jos virkamiesten palkkauksesta annetulla aiemmalla lailla on loukattu ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaa periaatetta. Mainittu tuomioistuin kysyy, seuraavatko nämä päätelmät direktiivistä 2000/78 vai tuomioon Francovich ym. (C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428) perustuvasta oikeuskäytännöstä ja täytyvätkö tässä viimeksi mainitussa tapauksessa Saksan liittotasavallan vastuun syntymisen edellytykset. Kyseinen tuomioistuin tiedustelee erityisesti, edellyttääkö unionin oikeus, erityisesti direktiivin 2000/78 17 artikla, pääasioihin liittyvien kaltaisissa olosuhteissa sitä, että syrjityille virkamiehille myönnetään taannehtivasti määrä, joka vastaa tosiasiallisesti saadun palkan ja heidän palkkaluokkansa ylimmän palkkatason mukaisen palkan välistä erotusta.
- 88 Aluksi on muistutettava kansallisen oikeuden yhdenmukaista tulkintaa koskevasta velvollisuudesta, joka edellyttää, että kansalliset tuomioistuimet tekevät toimivaltansa rajoissa kaiken mahdollisen ottamalla huomioon kansallisen oikeuden kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksytyt tulkintatapoja taatakseen direktiivin 2000/78 täyden tehokkuuden ja päätyäkseen ratkaisuun, joka on direktiivillä tavoitellun päämäärän mukainen (ks. vastaavasti tuomio Lopes Da Silva Jorge, C-42/11, EU:C:2012:517, 56 kohta).

- 89 Siltä varalta, ettei kansallista säännöstöä voida tulkita ja soveltaa yhdenmukaisesti direktiivin vaatimusten kanssa, on muistutettava myös, että unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevan periaatteen nojalla, jota sovelletaan myös ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteeseen, sen kanssa ristiriidassa oleva kansallinen lainsäädäntö, joka kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, on jätettävä soveltamatta (ks. tuomio Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 90 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää kuitenkin ennakkoratkaisupyyntöissään, että sen mielestä virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain 27 ja 28 §:ää on mahdotonta tulkita yhdenmukaisesti unionin oikeuden kanssa.
- 91 Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että Saksan oikeudessa hyväksytyjen tulkintatapojen mukaan se ei voi täyttää aukkoa, joka syntyy siitä, ettei syrjintäkiellon periaatteen vastaisia kansallisia säännöksiä sovelleta. Tuomioistuin huomauttaa vielä, että erotuksena tilanteesta, joka oli kyseessä tuomioon Hennigs ja Mai (EU:C:2011:560) johtaneessa asiassa, pääasioissa sovellettava Saksan oikeus ei mahdollista, että se myöntäisi syrjityille virkamiehille oikeuden maksuun heidän palkkansa ja niiden virkamiesten, jotka on heidän ikänsä perusteella luokiteltu ylimmälle palkkatasolle, palkan välisestä erotuksesta.
- 92 Sen ei luottamuksensuojaa ja saavutettujen oikeuksien suojaa koskevien näkökohtien vuoksi ole myöskään mahdollista luokitella vanhimpia virkamiehiä taannehtivasti alemmalle palkkatasolle.
- 93 Kyseinen tuomioistuin pohtii kuitenkin tuomioiden Terhoeve (C-18/95, EU:C:1999:22, 57 kohta) ja Landtová (C-399/09, EU:C:2011:415, 51 kohta) perusteella sitä, onko niin, että kun on todettu esiintyvän unionin oikeuden vastaista syrjintää, niin kauan kuin yhdenvertaisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen voidaan varmistaa ainoastaan antamalla epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluville henkilöille samat edut kuin etuoikeutettuun ryhmään kuuluville henkilöille.
- 94 Ensinnäkin on huomattava, että oikeudellisten päätelmien tekeminen toteamuksesta, jonka mukaan pääasioissa kyseessä olevan kaltainen lainsäädäntö ei ole direktiivin 2000/78 mukainen, on kansallisen tuomioistuimen asia.
- 95 Toiseksi tuomioiden Terhoeve (EU:C:1999:22) ja Landtová (EU:C:2011:415) osalta unionin tuomioistuin on katsonut pääasiallisesti, että kun kansallisen oikeuden mukaan eri henkilöryhmiä kohdellaan unionin oikeuden vastaisesti eri tavalla, niin kauan kuin yhdenvertaisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen voidaan varmistaa ainoastaan antamalla epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluville henkilöille samat edut kuin etuoikeutettuun ryhmään kuuluville henkilöille. Unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt mainituissa tuomioissa, että edullisessa asemassa olevan ryhmän jäseniin sovellettava järjestelmä on siinä tapauksessa, ettei unionin oikeutta ole sovellettu asianmukaisesti, ainoa pätevä viitejärjestelmä.
- 96 On huomattava, että tätä ratkaisua sovelletaan vain, kun tällainen pätevä viitejärjestelmä on olemassa. On kuitenkin todettava, ettei sellaista ole olemassa pääasioissa kyseessä olevan kaltaisessa lainsäädännössä, jonka yhteydessä ei ole mahdollista osoittaa edullisessa asemassa olevien virkamiesten ryhmää. Virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain 27 ja 28 §:ää nimittäin sovellettiin kuhunkin virkamieheen hänen palvelukseen ottamisensa yhteydessä ja – kuten tämän tuomion 42 kohdasta ilmenee – tästä johtuvat syrjivät näkökohdat vaikuttavat potentiaalisesti kaikkiin virkamiehiin.
- 97 Tästä seuraa, ettei tämän tuomion 93 ja 95 kohdassa mainittua oikeuskäytäntöä voida soveltaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltävinä oleviin asioihin.

- 98 Kolmanneksi on palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan periaate, jonka mukaan jäsenvaltion on korvattava sen syyksi luettavalla unionin oikeuden rikkomisella yksityisille aiheutetut vahingot, on erottamaton osa perustamissopimuksella luotua järjestelmää (ks. vastaavasti tuomio Francovich ym., EU:C:1991:428, 35 kohta; tuomio Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, 31 kohta ja tuomio Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, 29 kohta).
- 99 Unionin tuomioistuin on todennut tässä yhteydessä, että vahinkoa kärsineillä yksityisillä on oikeus korvaukseen silloin, kun kolme edellytystä täyttyy, eli kun rikotun unionin oikeusnormin tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, kun rikkominen on riittävän ilmeinen ja kun yksityiselle aiheutunut vahinko on välittömässä syy-yhteydessä tähän rikkomiseen (ks. vastaavasti tuomio Transportes Urbanos y Servicios Generales, EU:C:2010:39, 30 kohta).
- 100 Näiden edellytysten, joilla voidaan selvittää jäsenvaltioiden vastuu yksityisille unionin oikeuden rikkomisesta aiheutuneista vahingoista, soveltaminen on lähtökohtaisesti kansallisten tuomioistuinten tehtävänä unionin tuomioistuimen tätä soveltamista varten antamien suuntaviivojen mukaisesti (ks. tuomio Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, EU:C:2006:774, 210 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 101 Ensimmäisestä edellytyksestä on riittävää todeta, että direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä direktiivin 1 artiklan kanssa, kielletään yleisesti ja yksiselitteisesti työssä ja ammatissa kaikki muun muassa työntekijän ikään perustuva välitön tai välillinen syrjintä, joka ei ole objektiivisesti perusteltua. Näiden säännösten tarkoituksena on antaa yksityisille oikeuksia, joihin he voivat vedota jäsenvaltioita vastaan.
- 102 Toisesta edellytyksestä unionin tuomioistuimella on ollut tilaisuus täsmentää, että unionin oikeuden riittävän ilmeinen rikkominen on kyseessä, kun jäsenvaltio on rikkonut selvällä ja vakavalla tavalla sen harkintavallalle asetettuja rajoja, ja tältä osin huomioon otettavia seikkoja ovat muun muassa rikotun oikeusnormin selkeys ja täsmällisyys ja rikotussa oikeusnormissa kansallisille viranomaisille annetun harkintavallan laajuus (tuomio Synthon, C-452/06, EU:C:2008:565, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Näin ollen jäsenvaltion harkintavalta on tärkeä arviointiperuste sen toteamiseksi, onko kyseessä unionin oikeuden riittävän ilmeinen rikkominen (tuomio Robins ym., C-278/05, EU:C:2007:56, 72 kohta).
- 103 Nyt käsiteltävissä asioissa kansallisen tuomioistuimen on direktiivin 2000/78 2 artiklan rikkomisen, johon kyseessä oleva jäsenvaltio on syyllistynyt, riittävän ilmeisyyden arvioimiseksi otettava huomioon se, että direktiivin 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa annetaan jäsenvaltioille vapaus säätää toimenpiteistä, jotka merkitsevät välittömästi ikään perustuvaa erilaista kohtelua, ja laaja harkintavalta päätettäessä pyrkimisestä johonkin tiettyyn tavoitteeseen, joka on yksi muiden sosiaali- ja työllisyyspolitiikan tavoitteiden joukossa, ja määriteltäessä toimenpiteet, joilla kyseinen tavoite voidaan toteuttaa.
- 104 On todettava, että velvollisuuden, joka jäsenvaltioilla on direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan nojalla suhteessa virkamiesten palkkauksesta annetun aiemman lain kaltaiseen kansalliseen säännöstyön, luonne ja ulottuvuus ovat tulleet selkeiksi ja täsmällisiksi tuomion Hennigs ja Mai (EU:C:2011:560) julistamisesta alkaen.
- 105 Tässä yhteydessä on muistutettava, että vaikka tulkinnalla, jonka unionin tuomioistuin ennakkoratkaisupyyntöön yhteydessä antaa unionin oikeussäännölle, selvennetään ja täsmennetään tarvittaessa kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että unionin tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten tätä oikeussääntöä täytyy tai olisi täytynyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien (ks. vastaavasti mm. tuomio RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, 58 kohta), kansallisten tuomioistuinten asiana on arvioida, voitiinko velvollisuuksien, jotka jäsenvaltioilla on direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan nojalla suhteessa pääasioissa kyseessä olevan kaltaiseen

lainsäädäntöön, luonnetta ja ulottuvuutta pitää selkeinä ja täsmällisinä vasta tuomiosta Hennigs ja Mai (EU:C:2011:560) alkaen eli 8.9.2011 alkaen (ks. analogisesti tuomio Hogan ym., C-398/11, EU:C:2013:272, 51 ja 52 kohta). Mahdollisesti olisi katsottava, ettei riittävän ilmeisestä rikkomisesta ole ollut kyse ennen kyseistä ajankohtaa.

- 106 Valtion vastuun syntymistä unionin oikeuden rikkomisesta koskevasta kolmannesta edellytyksestä on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on selvittää, onko – kuten unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta näyttää ilmenevän – kyseisen rikkomisen ja vahingon, joka pääasioiden kantajille voi aiheutua, välillä välitön syy-yhteys.
- 107 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana siis on selvittää, täytyvätkö kaikki unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä asetetut edellytykset sille, että Saksan liittotasavallalle on syntynyt vahingonkorvausvastuu unionin oikeuden nojalla.
- 108 Neljänteen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella seuraavasti:
- Pääasioihin liittyvien kaltaisissa olosuhteissa unionin oikeus, erityisesti direktiivin 2000/78 17 artikla, ei edellytä, että syrjityille virkamiehille myönnetään taannehtivasti määrä, joka vastaa tosiasiaassa saadun palkan ja heidän palkkaluokkansa ylimmän palkkatason mukaisen palkan välistä erotusta.
 - Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on selvittää, täytyvätkö kaikki unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä asetetut edellytykset sille, että Saksan liittotasavallalle syntyy vahingonkorvausvastuu unionin oikeuden nojalla.

Kahdeksas kysymys

- 109 Kun kuudenteen ja seitsemänteen kysymykseen annettava vastaus otetaan huomioon, kahdeksanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Viides kysymys

- 110 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee viidennellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko unionin oikeus esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännölle, jonka nojalla virkamiehen on esitettävä vaade rahasuorituksesta, joka ei perustu suoraan lainsäädäntöön, viipymättä eli ennen kuluvan varainhoitovuoden päättymistä.
- 111 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 111 kohdassa, direktiivin 2000/78 9 artiklassa säädetään yhtäältä, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt ovat kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleensa kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, ja toisaalta, että näillä velvoitteilla ei rajoiteta sellaisten kansallisten sääntöjen noudattamista, joilla säädellään kyseistä periaatetta koskevien kanteiden nostamisen määräaikoja. Tämän säännöksen sanamuodosta ilmenee, ettei unionin oikeudessa ole säädetty määräajoista, joissa on ryhdyttävä menettelyyn, jossa vaaditaan direktiivin mukaisten velvoitteiden noudattamista.
- 112 Tässä yhteydessä on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun asiaa koskevia unionin säännöksiä ei ole annettu, menettelysäännöt, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, annetaan jäsenvaltioiden menettelyllistä autonomiaa koskevan periaatteen nojalla kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä, edellyttäen kuitenkin, että nämä menettelysäännöt eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäisiä tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että

unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. erityisesti tuomio Meilicke ym., C-262/09, EU:C:2011:438, 55 kohta ja tuomio Pelati, C-603/10, EU:C:2012:639, 23 kohta).

- 113 Vastaavuusperiaatteesta on huomattava, että pääasioiden osalta unionin tuomioistuimen tiedossa ei ole seikkoja, joiden perusteella voitaisiin epäillä pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen säännön yhdenmukaisuutta kyseisen periaatteen kanssa.
- 114 Tehokkuusperiaatteesta unionin tuomioistuin on todennut, että unionin oikeuden mukaista on se, että oikeussuojakeinojen käyttämiselle asetetaan kohtuulliset preklusiiviset määräajat, joilla edistetään sekä asianomaista verovelvollista että kyseistä viranomaista suojaavaa oikeusvarmuutta. Tällaiset määräajat eivät tee unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi (tuomio Meilicke ym., EU:C:2011:438, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 115 Viidenteen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että kun pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen säännön nojalla virkamiehen on esitettävä vaade rahasuorituksesta, joka ei perustu suoraan lainsäädäntöön, viipymättä eli ennen kuluvan varainhoitovuoden päättymistä, unionin oikeus ei ole esteenä tällaiselle säännölle, jos sääntö ei ole vastaavuusperiaatteen eikä tehokkuusperiaatteen vastainen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, täytyvätkö nämä edellytykset pääasioissa.

Oikeudenkäyntikulut

- 116 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

- 1) **Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY 3 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että virkamiesten palkkaehdot kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.**
- 2) **Direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle toimenpiteelle, jonka nojalla kussakin palkkaluokassa virkamiehen peruspalkan taso määräytyy hänen palvelukseen ottamisensa yhteydessä hänen ikänsä perusteella.**
- 3) **Direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa määritellään yksityiskohtaiset säännöt ennen tämän lainsäädännön voimaantuloa palvelukseen otettujen virkamiesten luokittelulle uudessa palkkausjärjestelmässä ja säädetään yhtäältä, että palkkataso, jolle heidät vastedes luokitellaan, määräytyy pelkästään sen peruspalkan määrän perusteella, jota he saivat aiemman palkkausjärjestelmän nojalla, vaikka tämä järjestelmä perustui virkamiehen ikään perustuvaan syrjintään, ja säädetään toisaalta, että myöhempi eteneminen uudessa palkka-asteikossa määräytyy vastedes yksinomaan kyseisen lainsäädännön voimaantulosta alkaen hankitun ammatillisen kokemuksen mukaan.**

- 4) Pääasioihin liittyvien kaltaisissa olosuhteissa unionin oikeus, erityisesti direktiivin 2000/78 17 artikla, ei edellytä, että syrjityille virkamiehille myönnetään taannehtivasti määrä, joka vastaa tosiasiallisesti saadun palkan ja heidän palkkaluokkansa ylimmän palkkatason mukaisen palkan välistä erotusta.

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on selvittää, täyttyvätkö kaikki unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä asetetut edellytykset sille, että Saksan liittotasavallalle syntyy vahingonkorvausvastuu unionin oikeuden nojalla.

- 5) Kun pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen säännön nojalla virkamiehen on esitettävä vaade rahasuorituksesta, joka ei perustu suoraan lainsäädäntöön, viipymättä eli ennen kuluvan varainhoitovuoden päättymistä, unionin oikeus ei ole esteenä tällaiselle säännölle, jos sääntö ei ole vastaavuusperiaatteen eikä tehokkuusperiaatteen vastainen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, täyttyvätkö nämä edellytykset pääasioissa.

Allekirjoitukset